

ському та глобально-геополітичному. На внутрішньому рівні це вимагає переосмислення мовно-культурної політики, інклюзії російськомовного населення та формування громадянської ідентичності, що знижує потенціал внутрішнього конфлікту, який може бути використаний зовнішніми акторами. На двосторонньому рівні ключовим є питання статусу України – нейтральної чи блокової; досвід провалених Мінських угод, непідписаних Стамбульських домовленостей 2022 р. та відхилених пропозицій Росії щодо гарантій безпеки 2021 р. показує, що компроміс можливий лише за умови взаємного визнання червоних ліній. На глобальному рівні йдеться про формування нового євразійського (або ширше – багатопольярного) порядку, в якому США, ЄС, Росія та Китай змушені будуть визнати обмеженість власної гегемонії й перейти від логіки «перемоги» до логіки балансу та стримування, про що пишуть, зокрема, Glenn Dizen та інші представники реалістичної школи. У такому порядку справжніми гарантіями безпеки України могли б стати не стільки формальні членства, скільки договірно зафіксований нейтралітет, обмеження іноземної військової присутності та інституційно забезпечений принцип неподільності безпеки у Європі.

Список використаних джерел

1. Diesen G. *The Ukraine War & the Eurasian World Order*. New York: February Books, 2018.
2. Mearsheimer J. J. *The Darkness Ahead: Where the Ukraine War Is Headed*. *John's Substack*. 2023. URL: <https://mearsheimer.substack.com/p/the-darkness-ahead-where-the-ukraine>.
3. Bilous T. *The War in Ukraine, International Security, and the Left*. *New Politics*. 2024. URL: <https://newpol.org/the-war-in-ukraine-international-security-and-the-left/> (date of access: 31.03.2026).

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ ЯК ІДЕОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: СКАНДИНАВСЬКИЙ ДОСВІД В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Воротілова Ірина

здобувач третього рівня вищої освіти кафедри політології

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(керівник – проф. Світлана Коч)

ORCID: 0009-0000-4241-5659

Сучасні глобальні виклики – пандемії, війни, інформаційні та кібернетичні загрози, зростання взаємозалежностей між державою та суспільством – призвели до формування нової логіки національної безпеки в умовах невизначеності. За таких обставин класичні стратегії, засновані на військовому балансі та прогно-

зуванні, втрачають ефективність. Безпека дедалі частіше розглядається не як статика, а як динамічна система адаптації держави і суспільства до змін. Одним із таких інноваційних підходів на початку ХХІ століття стала сек'юритизація – процес, за якого певне політичне питання конструюється як екзистенційна загроза та перетворюється у підставу для застосування спеціальних засобів реагування.

Деякі дослідники розглядали сек'юритизацію як одну з провідних моделей формування політики національної безпеки серед держав-членів Європейського Союзу [2].

Відповідно до концепції Копенгагенської школи (Б. Бузан, О. Вевер, Я. де Вільде), сек'юритизація – це процес, у межах якого певна проблема визначається як загроза через політичний дискурс, що відкриває можливість застосування нестандартних управлінських заходів [3]. Важливим є те, що цей процес не є автоматичним, а залежить від сприйняття аудиторією відповідних тверджень та здебільшого спрямований на легітимацію певної політики та мобілізацію суспільства для її схвалення.

У сучасних умовах сек'юритизація вже не обмежується підходами Копенгагенської школи: вона стала ширшим науковим напрямом, що застосовується до різних політичних процесів і водночас зазнає критики за євроцентричність та недостатню увагу до гендерних і постколоніальних аспектів [1].

Нині сек'юритизація може виступати ідеологічною рамкою національної безпеки – способом формування спільних уявлень про загрози, цінності та межі допустимого державного втручання. Інакше кажучи, сек'юритизація – це не просто реакція на загрози, а спосіб формування політичної картини світу, що впливає на розуміння національної безпеки суспільством і елітами. У цьому контексті особливо цікавим є досвід скандинавських країн (Данії, Норвегії, Швеції), у яких безпекова політика інтегрована в демократичну систему врядування та спирається на високу довіру суспільства.

Коллективна сек'юритизація на сучасному етапі постає як складний процес узгодженого конструювання загроз і вироблення спільних безпекових практик у межах наднаціональних спільнот. Її ефективність визначається не лише діями інституційних акторів, а передусім сприйняттям аудиторії, оскільки саме суспільна підтримка забезпечує легітимність запровадження відповідних заходів. Водночас емпіричні дослідження свідчать, що така підтримка є обмеженою та селективною, охоплюючи, зазвичай, лише один або два пріоритетні напрями безпекової політики одночасно. У зв'язку з цим, «вікно можливостей» для впровадження нових безпекових практик відкривається лише за умов, коли конкретна загроза займає провідне місце у суспільній свідомості. Особливу роль відіграють також фактори часової та географічної наближеності загроз, які значно підвищують ймовірність їх пріоритизації та, відповідно, ухвалення колективних рішень у сфері безпеки [4].

Практики скандинавських країн демонструють підхід до безпеки, що поєднує інституційні механізми державного управління з широкою участю суспільства. Безпека у такому разі розглядається не лише як реакція на вже наявні загрози, але і як здатність системи публічного управління функціонувати в умовах змін. Це зумовлює зростання ролі таких категорій, як стійкість та готовність до кризових ситуацій.

Одним із ключових елементів національної безпеки скандинавських країн є концепція тотальної оборони, яка передбачає координацію дій державних органів, приватного сектору та громадян у сфері реагування на загрози. Такий підхід спрямований на забезпечення безперервності функціонування держави в кризових умовах.

Важливою характеристикою є також розвиток політики, орієнтованої на підвищення стійкості, що охоплює підготовку інституцій та населення до дій у кризових ситуаціях.

Розглянемо концепцію сек'юритизації детальніше на прикладі Норвегії. Аналіз офіційних документів Норвегії (Звіту про діяльність Норвезької комісії з питань оборони – «Norwegian Defence Commission of 2021» [8], Звіту Уряду про всеохоплюючу підготовку (Meld. St. 9 (2024–2025) – Report to the Storting. Total preparedness) [6], Звіту Уряду про стійку підготовку до надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я (Meld. St. 5 (2023–2024) A Resilient Health Emergency Preparedness) [7]) свідчить про те, що ці документи демонструють ретельне узгодження між сек'юритизацією та десек'юритизацією. Вони ілюструють структуровані наративи, які інтегрують елементи сек'юритизації там, де це необхідно, водночас наголошуючи на стійкості, співпраці та управлінні, заснованих на демократичних цінностях. Такий баланс забезпечує, що стратегії суспільної безпеки та захисту ефективно реагують на загрози, не порушуючи водночас демократичні засади, які є основою суспільної згуртованості.

Водночас Звіт Уряду про всеохоплюючу підготовку [6] приділяє особливу увагу інтеграції цивільної та військової підготовки, а також безпосередньо розглядає геополітичні загрози, складні гібридні виклики, зокрема кібератаки та дезінформацію, а також кризові сценарії, включно з природними катастрофами та збройними конфліктами.

Водночас усі три документи підкреслюють важливість досягнення балансу між сек'юритизацією та десек'юритизацією через прозоре ухвалення рішень, чіткі механізми підзвітності та постійний публічний діалог. Варто зазначити, що зазначені підходи не заперечують наявності процесів сек'юритизації, але передбачають їх поєднання із процедурами публічного врядування. Тому можемо простежити розвиток концепції «*демократичної сек'юритизації*» [1], за якою засто-

сування надзвичайних заходів поєднується з підзвітністю суспільству та орієнтацією на збереження демократичних цінностей.

Отже, у сучасних умовах сек'юритизація може розглядатися як один із механізмів формування політичних пріоритетів, що взаємодіє з іншими інструментами публічної політики. Скандинавський досвід свідчить про можливість поєднання безпекових підходів із демократичними процедурами, забезпечення участі різних акторів у процесі формування політики та інтеграції безпеки у різні галузі державного управління.

Тож йдеться не про заміщення публічної політики безпековими практиками, а про їх інституційне узгодження.

В умовах зростання невизначеності сек'юритизація зберігає значення як аналітичний інструмент, однак її роль у публічній політиці набуває більш комплексного характеру.

Скандинавський досвід демонструє підходи до організації безпеки, що базуються на поєднанні державних механізмів управління, міжсекторальної взаємодії та підвищення стійкості суспільства. Ефективність публічної політики в умовах невизначеності пов'язана не лише з реагуванням на загрози, але і з формуванням інституційної спроможності до адаптації.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні практичних механізмів інтеграції безпеки у публічну політику та адаптації окремих елементів скандинавського досвіду до українського контексту.

Список використаних джерел

1. Божко Я. Інтелектуальна еволюція теорії сек'юритизації: від копенгагенської школи до викликів російсько-української війни. *Public Management and Policy*. 2025. № 7–8(11–12). С. 78–86. DOI: 10.70651/3041-2498/2025.7-8.14 (дата звернення: 31.03.2026).
2. Зелінський А. Політика сек'юритизації як модель ідеології національної безпеки. *Магістеріум: Політичні студії*. 2016. Т. 64. С. 8–14. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/9801> (дата звернення: 31.03.2026).
3. Buzan B., Wæver O., de Wilde J. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998. 239 p.
4. Castrén J. *Collective securitization of European security issues: Academic Dissertation*. Helsinki, 2024. 234 p.
5. Engen O. A. H. Societal Safety and Security in Norway: the conceptualizing of securitization in contemporary public documents. *Stavanger ESREL SRA-E 2025 Proceedings: 35th European Safety and Reliability Conference and the 33rd Society for Risk Analysis Europe Conference*, 15–19 June 2025. Singapore, 2025. P. 2108–2115. URL: <https://rpsonline.com.sg/proceedings/esrel-sra-e2025/pdf/ESREL-SRA-E2025-P3872.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).
6. Meld. St. 9 (2024–2025) Report to the Storting (white paper): Total preparedness. Prepared for crises and war. Norwegian Ministry of Justice and Public Security. 148 p. URL:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/c24e6978185f4a49a7d2689a4741a9b1/en-gb/pdfs/stm202420250009000engpdfs.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).

7. Meld. St. 5 (2023–2024) Report to the Storting (white paper): A Resilient Health Emergency Preparedness. From Pandemic to War in Europe. *Norwegian Ministry of Health and Care Services*. 82 p. URL: <https://www.regjeringen.no/contentassets/3c8d4417eb584c8e821201b644392c51/en-gb/pdfs/stm202320240005000engpdfs.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).

8. Norwegian Defence Commission of 2021. Finalised and presented to the Norwegian Government in May 2023. *Government of Norway*. 2023. 20 p. URL: https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/495/2023/06/forsvarskommissjonen_kortversjon-1.7_singel.pdf (дата звернення: 31.03.2026).

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ ПРАВ МЕНШИН ЯК ПОЛІТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ

Коч Світлана

доктор політичних наук,
професор кафедри політології,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
ORCID: 0000-0003-2825-3563

Узун Юлія

доктор політичних наук,
професор кафедри політології,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
ORCID: 0000-0002-3575-3139

Питання етнокультурного різноманіття у сучасному політичному дискурсі дедалі частіше розглядається не як сфера реалізації прав і свобод, а як елемент національної безпеки. У цьому контексті посилюється тенденція до інтерпретації ролі меншин крізь призму потенційних загроз. Сек'юритизація постає як дискурсивна політична практика та політична технологія управління, що трансформує меншини з суб'єктів правового захисту на об'єкти контролю та управління ризиками. Така зміна парадигми супроводжується звуженням простору ліберальних норм, закріплених у Рамковій конвенції про захист національних меншин (1995) [1], а також посиленням державних стратегій, спрямованих на досягнення соціальної згуртованості через уніфікацію, а не підтримку різноманіття.

Концепція сек'юритизації широко представлена у західній політичній науці. Вона виходить із припущення, що безпека є результатом соціального конструювання, а не об'єктивно заданою категорією. Баррі Бузан виділяє п'ять секторів безпеки – військову, політичну, економічну, соціальну та екологічну, – водночас питання меншин належать до соціального та політичного секторів. У межах підходу паризької школи сек'юритизація розглядається як технологія управління ризиками, що виробляє постійний «континуум небезпеки». У працях Баррі Буза-